Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØE
přednesené dne 17. prosince 2015 [1]

Věc C-528/14

X
proti
Staatssecretaris van Financiën

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska)]

„Společný celní sazebník — Nařízení (ES) č. 1186/2009 — Článek 3 a následující — Osvobození od dovozního cla — Osobní majetek — Přenesení obvyklého místa pobytu ze třetího státu do Evropské unie — Pojem ‚obvyklé místo pobytu' — Vyloučení možnosti mít obvyklé místo pobytu současně ve třetím státě a v členském státě Unie — Kritéria pro určení obvyklého místa pobytu"

I – Úvod

1. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska), se týká výkladu článku 3 a následujících nařízení Rady (ES) č. 1186/2009 ze dne 16. listopadu 2009 o systému Společenství pro osvobození od cla [2]. Tento článek 3 umožňuje, aby fyzické osoby, které přenesly své „obvyklé místo pobytu" ze třetí země na celní území Evropské unie, uplatnily osvobození od dovozního cla v případě osobního majetku, který při této příležitosti dovážejí.

2. Projednávaná otázka vyvstala ve sporu, v němž proti sobě stojí X a Staatssecretaris van Financiën (ministr financí Nizozemska) a jehož předmětem je odmítnutí nizozemských celních orgánů osvobodit od dovozního cla osobní majetek, který dotyčný dovezl do Nizozemska, když opouštěl Katar, kde tři a půl roku žil a pracoval. Výše uvedené orgány zastávaly názor, že osvobození od cla, které je stanoveno ve zmíněném článku 3, není v projednávané věci použitelné, neboť obvyklé místo pobytu X bylo po celou tuto dobu ve skutečnosti stále v Nizozemsku.

3. Předkládající soud se táže Soudního dvora nejprve na to, zda je pro účely použití nařízení č. 1186/2009 možné, aby se „obvyklé místo pobytu" fyzické osoby nacházelo současně v členském státě a v třetí zemi. V případě kladné odpovědi se dále táže, zda může být osvobození od cla, které je povoleno článkem 3 tohoto nařízení, uplatněno od okamžiku, kdy dotyčná osoba ukončila obvyklý pobyt v této třetí zemi. A konečně v případě záporné odpovědi, tj. v tom smyslu, že je nemožné mít v této souvislosti dvojí obvyklé místo pobytu, si předkládající soud přeje zjistit kritéria, která mají být použita pro určení, kde má osoba obvyklé místo pobytu ve smyslu tohoto článku, pokud – tak jako ve sporu v původním řízení – má k třetí zemi osobní i pracovní vazby a k členskému státu pouze osobní vazby.

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — Úř. věst. L 324, s. 23.

II – **Právní rámec**

A – *Nařízení č. 1186/2009*

4. Nařízení Rady (EHS) č. 918/83 ze dne 28. března 1983 o systému Společenství pro osvobození od cla[3], které bylo v této oblasti základním právním předpisem, bylo zrušeno a kodifikováno nařízením č. 1186/2009.

5. V bodech 2, 3 a 4 odůvodnění nařízení č. 1186/2009 se uvádí:

„(2) Kromě zvláštní odchylky zavedené v souladu s ustanoveními Smlouvy se cla společného celního sazebníku vztahují na veškeré zboží dovážené do Společenství. […]

(3) Toto zdanění však není za některých přesně vymezených okolností, kdy zvláštní podmínky při dovozu zboží nevyžadují uplatnění obvyklých opatření na ochranu hospodářství, odůvodněné.

(4) Je žádoucí stanovit, jak je to obvyklé i ve většině právních předpisů z oblasti celnictví, že v takových případech lze dovoz uskutečnit při využití systému pro osvobození zboží od dovozního cla, kterému by za obvyklých podmínek podléhalo.“

6. Články 3 až 11 nařízení č. 1186/2009 jsou součástí hlavy II tohoto nařízení, která je nadepsána „Osvobození od dovozního cla“, konkrétněji kapitoly I, jejímž předmětem je „Osobní majetek fyzických osob dovážený při přenesení jejich obvyklého místa pobytu ze třetí země do Společenství“.

7. Článek 3 stanoví, že „[z]a podmínek stanovených v článcích 4 až 11 je od dovozního cla osvobozen osobní majetek fyzických osob dovážený při přenesení jejich obvyklého místa pobytu na celní území Společenství“.

8. Článek 4 odst. 1 stanoví, že „[o]sobní majetek je osvobozen od dovozního cla, jestliže:

a) byl, s výjimkou zvláštních případů odůvodněných okolnostmi, v držení dotyčné osoby, a jedná-li se o nespotřebitelné věci, byl užíván v bývalém obvyklém místě pobytu nejméně šest měsíců přede dnem, ke kterému tato osoba ukončila obvyklý pobyt v třetí zemi odeslání;

b) je v novém obvyklém místě pobytu určen ke stejnému účelu užívání“.

9. V článku 5 odst. 1 se stanoví, že „[o]svobození od dovozního cla mohou využít pouze osoby, které měly obvyklé místo pobytu mimo celní území Společenství nepřetržitě po dobu nejméně dvanácti měsíců“.

10. V článku 6 je vyjmenován osobní majetek, který není osvobozen od dovozního cla.

11. Článek 7 odst. 1 stanoví, že „[s] výjimkou mimořádných okolností je osobní majetek osvobozen od dovozního cla, pokud je navržen v celním prohlášení na propuštění do volného oběhu ve lhůtě dvanácti měsíců ode dne, ke kterému osoba zahájila obvyklý pobyt na celním území Společenství“.

12. Článek 8 stanoví, že „[a]ž do uplynutí lhůty dvanácti měsíců ode dne přijetí celního prohlášení s návrhem na propuštění do volného oběhu nesmí být osobní majetek osvobozený od dovozního cla zapůjčen, zastaven, pronajat ani převeden za úplatu nebo bezúplatně, aniž by o tom byly příslušné orgány předem informovány“, jinak by podléhal dovoznímu clu, a to za podmínek stanovených v odst. 2 tohoto článku.

3 — Úř. věst. L 105, s. 1; Zvl. vyd. 02/01, s. 419.

13. Článek 9 odst. 1 stanoví, že „[o]dchylně od čl. 7 odst. 1 lze osobní majetek osvobodit od dovozního cla i tehdy, byl-li v celním prohlášení navržen na propuštění do volného oběhu přede dnem, kdy osoba zahájila obvyklý pobyt na celním území Společenství, pokud osoba prohlásí, že zde obvyklý pobyt skutečně zahájí do šesti měsíců“.

14. V článku 10 odst. 1 se uvádí, že „[j]estliže dotčená osoba z důvodů vyplývajících z jejího povolání opustila třetí zemi, kde měla obvyklé místo pobytu, aniž má současně obvyklý pobyt na celním území Společenství, ale hodlá jej zde později zahájit, mohou příslušné orgány osvobodit od dovozního cla osobní majetek, který tato osoba za tímto účelem na uvedené území dopraví“.

15. Článek 11 poskytuje příslušným orgánům rovněž možnost odchýlit se od některých podmínek uplatnění osvobození od dovozního cla, „je-li dotčená osoba nucena přenést své obvyklé místo pobytu ze třetí země na celní území Společenství v důsledku mimořádných politických okolností“.

B – *Směrnice 83/182/EHS a 83/183/EHS*

16. Směrnice Rady 83/182/EHS ze dne 28. března 1983 se týká osvobození od daní, které platí v rámci Společenství pro dočasný dovoz některých dopravních prostředků [4]. Článek 7 této směrnice, který je nadepsán „Obecná pravidla pro určování bydliště“, v odstavci 1 stanoví:

„Pro účely této směrnice se ‚obvyklým bydlištěm‘ rozumí místo, kde určitá osoba žije obvykle, tj. alespoň 185 dnů v každém kalendářním roce, kvůli svým osobním a pracovním vazbám, popřípadě u osoby, která nemá žádné pracovní vazby, kvůli osobním vazbám, z nichž vyplývá úzké spojení mezi dotyčnou osobou a místem, kde žije.

Za obvyklé bydliště osoby, kterou pracovní vazby poutají k jinému místu než vazby osobní a která proto žije střídavě na různých místech nacházejících se ve dvou nebo více členských státech, se však považuje místo, k němuž má osobní vazby, pokud se tam tato osoba pravidelně vrací […]“.

17. Směrnice Rady 83/183/EHS ze dne 28. března 1983 o osvobození od daní, které se vztahuje na trvalý dovoz osobního majetku jednotlivců z členského státu [5], byla zrušena směrnicí 2009/55/ES [6]. Znění čl. 6 odst. 1 obou těchto směrnic se shoduje se zněním čl. 7 odst. 1 směrnice 83/182.

III – **Spor v původním řízení, předběžné otázky a řízení před Soudním dvorem**

18. Poté, co X bydlel a pracoval v Nizozemsku, byl od 1. března 2008 do 1. srpna 2011 zaměstnán v Kataru. V této třetí zemi užíval obydlí, které mu poskytl jeho zaměstnavatel, a udržoval v ní pracovní i osobní vztahy. Během výše uvedeného období strávil X 281 dnů mimo území Kataru, během nichž navštívil svou manželku, své plnoleté děti a rodinu, která zůstala v Nizozemsku, a také trávil dovolenou v jiných zemích. Jeho manželka, která nadále pracovala v Nizozemsku, ho v Kataru navštívila šestkrát na dobu celkem 83 dní.

4 — Úř. věst. L 105, s. 59; Zvl. vyd. 09/01, s. 112.

5 — Úř. věst. L 105, s. 64; Zvl. vyd. 09/01, s. 117.

6 — Směrnice Rady ze dne 25. května 2009 o osvobození od daní, které se vztahuje na trvalé přemístění osobního majetku soukromých osob z členského státu (Úř. věst. L 145, s. 36).

19. V souvislosti se svým návratem do Nizozemska požádal X nizozemské celní orgány, aby mu udělily povolení k dovozu osobního majetku z Kataru do Unie na základě osvobození od cla stanoveného v článku 3 nařízení č. 1186/2009. Daňový inspektor tuto žádost odmítl s odůvodněním, že dotyčný nemůže přenést „obvyklé místo pobytu“ ve smyslu výše uvedeného článku do Nizozemska, neboť si po dobu svého pobytu v Kataru ponechal obvyklé místo pobytu ve zmíněném členském státě, takže se toto místo nikdy v této třetí zemi nenacházelo.

20. X podal proti tomuto zamítavému rozhodnutí žalobu k Rechtbank te Haarlem (soud v Haarlemu), který jeho návrhu vyhověl. Daňový inspektor podal odvolání k Gerechtshof Amsterdam (odvolací soud v Amsterodamu), který rozhodnutím ze dne 4. července 2013 vydaný rozsudek zrušil.

21. Předkládající soud uvádí, že Gerechtshof měl k odůvodnění svého rozhodnutí za to, že obvyklým místem pobytu ve smyslu výše uvedeného článku 3 by mělo být místo, na kterém dotyčná osoba soustředila trvale své zájmy, přičemž odkázal na některé rozsudky Soudního dvora[7]. Vzhledem k tomu, že podle názoru Gerechtshof nebylo v projednávané věci možné určit, na kterém místě soustředil X trvale své zájmy, neboť udržoval jak osobní, tak i pracovní vazby, rozhodl, že v takovémto případě je nutné upřednostnit osobní vazby dotyčné osoby, a vyvodil z toho, že obvyklé místo pobytu dotyčné osoby se po celé předmětné období nacházelo v Nizozemsku.

22. X podal kasační opravný prostředek k Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska), přičemž tvrdil, že vzhledem k tomu, že se jeho osobní vazby nacházely v obou zemích současně, skutečnost, že se jeho pracovní vazby nacházely pouze v Kataru, měla být základním kritériem umožňujícím stanovit, že se obvyklé místo jeho pobytu nacházelo v této třetí zemi, takže mu mělo být poskytnuto osvobození od cla stanovené v článku 3 nařízení č. 1186/2009.

23. Za těchto okolností se Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska) rozhodnutím ze dne 14. listopadu 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 21. listopadu 2014, rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Zahrnuje nařízení č. 1186/2009 možnost, že fyzická osoba má obvyklé místo pobytu současně jak v členském státě, tak v třetí zemi, a pokud ano, vztahuje se osvobození od dovozního cla, stanovené v článku 3, na osobní majetek, který bude do Evropské unie dovezen v souvislosti s opuštěním obvyklého místa pobytu v třetí zemi [touto fyzickou osobou]?

2) V případě, že nařízení č. 1186/2009 vylučuje dvojí obvyklé místo pobytu a posouzení všech okolností není dostatečné pro určení obvyklého místa pobytu, na základě jakého pravidla nebo pomocí jakých kritérií je nutné pro účely použití tohoto nařízení určit, v jaké zemi má dotyčná osoba své obvyklé místo pobytu v takovém případě, jako je projednávaný případ, ve kterém má dotyčná osoba v třetí zemi jak osobní, tak pracovní vazby a v členském státě má osobní vazby?“

24. Písemná vyjádření předložili X a nizozemská vláda, jakož i Evropská komise. Ve věci nebylo nařízeno jednání s přednesem řečí.

7 — Předkládací rozhodnutí v této souvislosti upřesňuje, že Gerechtshof odkázal na rozsudky Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160), Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407), jakož i Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251), přičemž všechny tyto rozsudky se týkají výkladu směrnic 83/182 a 83/183.

IV – **Analýza**

A – *K vyloučení možnosti stanovení obvyklého místa pobytu ve smyslu nařízení č. 1186/2009 současně ve třetí zemi a ve členském státě*

1. *Úvodní poznámky*

25. Prostřednictvím první otázky, která je rozdělena na dvě části, předkládající soud nejprve žádá Soudní dvůr, aby určil, zda je pro účely použití nařízení č. 1186/2009 [8] možné, aby měla fyzická osoba v témže období své „obvyklé místo pobytu“ na dvou různých místech, přesněji řečeno současně v členském státě a ve třetí zemi. V případě, že bude na tuto první část otázky odpovězeno kladně, má Soudní dvůr dále určit, zda lze osvobození od cla, stanovené v článku 3 zmíněného nařízení, uplatnit na dovoz osobního majetku, který je do Unie dovezen počínaje okamžikem, kdy jeho majitel ukončil obvyklý pobyt v dotyčné třetí zemi.

26. V souvislosti s postojem, který zaujal Gerechtshof Amsterdam (Odvolací soud v Amsterodamu) [9], se předkládající soud táže, jakým způsobem má být pojem „obvyklé místo pobytu“ ve smyslu tohoto nařízení vykládán za takových okolností, jaké nastaly v projednávaném sporu, přičemž připomíná, že v projednávané věci během předmětného období trvajícího několik let X svou přítomnost a své vazby sdílel mezi Nizozemskem a Katarem. Má za to, že se jeví, že cíle sledované nařízením č. 1186/2009 [10] nebrání tomu, aby se v takovémto případě mohlo obvyklé místo pobytu nacházet současně v členském státě a ve třetí zemi a dále aby se mohlo uplatnit osvobození od cla stanovené v článku 3 zmíněného nařízení v případě, že dotyčná osoba opustila své obvyklé místo pobytu v této třetí zemi a při této příležitosti dovezla svůj osobní majetek do tohoto členského státu [11].

27. X navrhuje, aby byla první předběžná otázka zodpovězena v tom smyslu, že v takovém případě, jaký nastal ve sporu v původním řízení, by mělo být použití článku 3 nařízení č. 1186/2009 povoleno [12]. Nizozemská vláda a Komise zastávají názor, podle něhož ustanovení tohoto nařízení vylučují, aby fyzická osoba mohla mít obvyklé místo pobytu současně v členském státě a ve třetí zemi. Posledně jmenovaný přístup zastávám z níže uvedených důvodů také já.

8 — Především je třeba zdůraznit, že výklad pojmu „obvyklé místo pobytu“, o nějž žádá předkládající soud, se netýká pouze článků 3 až 11 nařízení č. 1186/2009, které mají být použity ve sporu v původním řízení, nýbrž i dalších ustanovení tohoto nařízení (viz bod 28 tohoto stanoviska).

9 — V předkládacím rozhodnutí se uvádí, že „Gerechtshof, který uvedl, že nelze jednoznačně určit, [...] kde se nacházelo středisko […] trvalých zájmů [X], implicitně rozhodl, že okolnosti, které vedly k závěru, že si dotyčný (zachoval) své obvyklé místo pobytu v Nizozemsku [na straně jedné], a okolnosti, které vedly k závěru, že dotyčná osoba měla svoje obvyklé místo pobytu v Kataru [na straně druhé], mají stejnou váhu“.

10 — Tento soud zmiňuje v této souvislosti rozsudky Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, body 24 až 26) a Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303). V tomto stadiu zdůrazňuji, že posledně jmenovaný rozsudek může být v projednávané věci zmíněn pouze *per analogiam*, neboť se týká výkladu ustanovení obsažených v nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, ve znění změněném a aktualizovaném nařízením Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996 (Úř. věst. 1997, L 28, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 3).

11 — Předkládající soud poslední tvrzení nicméně určitým způsobem upřesňuje, neboť uvádí, že by se rovněž mohlo mít za to, že v takovém případě nelze hovořit o skutečném přenesení obvyklého místa pobytu ve smyslu uvedeného článku, „neboť místo pobytu ve třetí zemi je ve skutečnosti pouze opuštěno“.

12 — Konkrétněji X uvádí, že během předmětného období neměl dvojí místo pobytu, neboť „již neměl ‚obvyklé místo pobytu‘ v Nizozemsku“, kam jezdil „pouze na návštěvy“, a že je tedy odpověď na položenou otázku čistě teoretická. Podpůrně a pro případ, že by byly skutkové okolnosti analyzovány jiným způsobem, X tvrdí, že je možné, aby se obvyklé místo pobytu nacházelo současně v členském státě a ve třetí zemi, a že v projednávané věci mohl uplatnit osvobození od cla stanovené v článku 3, neboť obvyklé místo pobytu, které udržoval v Nizozemsku, bylo „méně významné“ než jeho „prvořadé“ obvyklé místo pobytu, které se nacházelo v Kataru.

2. *K nezbytnosti vykládat pojem „obvyklé místo pobytu“ ve smyslu nařízení č. 1186/2009*

28. Předkládající soud, jakož i nizozemská vláda a Komise zdůraznily, že pojem „obvyklé místo pobytu“ není v nařízení č. 1186/2009 definován, přičemž se v něm tento pojem nachází nejen v článcích 3 až 11, které jsou relevantní pro projednávanou věc, ale také, a to zejména ve francouzském znění, v článcích 12, 13, 17 a 81. Stejně je tomu i v případě nařízení č. 918/83, jehož předmětem bylo rovněž zavedení systému Společenství pro osvobození od cla a jež bylo zrušeno nařízením č. 1186/2009, jímž byla kodifikována ustanovení obsažená v tomto starším aktu, a to bez změny jejich obsahu [13].

29. Okolnost, že uvedená nařízení tuto otázku neupravují, stojí za pozornost tím spíše, že Komise do svého původního návrhu, na jehož základě bylo přijato nařízení č. 918/83 [14], definici pojmu „obvyklé místo pobytu“ začlenila, což je zvláštnost, k níž se ještě později vrátím [15], a že normotvůrce se naopak rozhodl vložit společnou definici do směrnic 83/182 a 83/183 o osvobození od daní [16], jež byly přijaty téhož dne jako nařízení č. 918/83.

30. Soudní dvůr již sice uvedl, jakým způsobem má být pojem „obvyklé místo pobytu [obvyklé bydliště]“ definován ve smyslu směrnice 83/182 [17] a směrnice 83/183 [18], avšak pokud je mi známo, zatím se nezabýval výkladem tohoto pojmu ve smyslu nařízení, jimiž se zavádí režim Společenství pro osvobození od cla. Je pravda, že některé z rozsudků Soudního dvora se týkají výkladu ustanovení obsažených v nařízení č. 918/83 a v nařízení č. 1186/2009 a umožňují zejména vymezit věcnou působnost přibližně třiceti kategorií osvobození od cla, jež jsou stanoveny v těchto nařízeních, ale všechny tyto starší soudní spory se týkají jiných pojmů [19].

31. Pokud jde o způsoby výkladu, který by měl být podán, bych rád připomněl, že podle ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá jak z požadavků jednotného použití unijního práva, tak ze zásady rovnosti, že znění ustanovení unijního práva, které výslovně neodkazuje na právo členských států za účelem vymezení svého smyslu a dosahu, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Unii, přičemž tento výklad je třeba nalézt s přihlédnutím ke kontextu tohoto ustanovení a k cíli sledovanému dotčenou právní úpravou [20].

32. Nařízení č. 1186/2009 přitom neuvádí žádnou definici pojmu „obvyklé místo pobytu“, který používá zejména k určení podmínek uplatnění článku 3 a následujících, avšak za účelem vymezení tohoto pojmu neobsahuje ani žádný výslovný odkaz na právo členských států. Pro účely uplatnění veškerých ustanovení tohoto nařízení musí být tedy tento pojem považován za autonomní pojem unijního práva. Ve prospěch takovéhoto přístupu svědčí i postoj, který již Soudní dvůr zaujal ve vztahu k ustanovením obsaženým v nařízení č. 918/83, které bylo nahrazeno nařízením č. 1186/2009 a které rovněž neobsahovalo definice pojmů v tomto nařízení uvedených [21].

13 — Komise ve svém návrhu ze dne 11. prosince 2008, na jehož základě bylo přijato nařízení č. 1186/2009 [COM(2008) 842 final], uvedla, že „[n]ové nařízení nahradí různé akty, které jsou do něj začleněny [viz příloha V tohoto návrhu]; zcela zachovává jejich obsah, a omezuje se tak pouze na jejich spojení a zapracování *pouze takových formálních změn*, které vyžaduje samotná kodifikace“ (kurzivou zvýrazněno v originále).

14 — Návrh ze dne 12. března 1979 [COM(79) 104 final].

15 — K definici, kterou navrhla Komise, a ke způsobu, jakým může tato definice přispět k zodpovězení první i druhé otázky, jež byly položeny v projednávané věci, viz bod 35, respektive bod 71 tohoto stanoviska.

16 — Viz ustanovení těchto směrnic, která jsou citována v bodech 16 a 17 tohoto stanoviska.

17 — Viz zejména rozsudek Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, body 51 a násl., jakož i citovaná judikatura), jehož kritéria pro určení obvyklého místa pobytu byla připomenuta v rozsudku Komise v. Řecko (C-156/04, EU:C:2007:316, body 45 a 46).

18 — Viz rozsudek Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, body 54 a násl.).

19 — Viz zejména rozsudky Universität Stuttgart (303/87, EU:C:1989:128); Schoonbroodt (C-247/97, EU:C:1998:586); Feron (C-170/03, EU:C:2005:176); Har Vaessen Douane Service (C-7/08, EU:C:2009:417); Lietuvos geležinkeliai (C-250/11, EU:C:2012:496); Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556), jakož i Utopia (C-40/14, EU:C:2014:2389).

20 — Viz zejména rozsudky Seattle Genetics (C-471/14, EU:C:2015:659, body 23 a násl.), jakož i Axa Belgium (C-494/14, EU:C:2015:692, body 21 a násl.).

21 — Viz rozsudky Feron (C-170/03, EU:C:2005:176, body 26 a násl.), jakož i Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, body 22 a násl.).

33. Přestože pro podání výkladu tohoto autonomního pojmu bude nezbytné zohlednit kontext, do něhož patří ustanovení, jež jsou v projednávané věci relevantní, a cíle, jež tato ustanovení sledují, poukážu nejprve na body analýzy vycházející ze znění těchto ustanovení, neboť mají podle mého názoru v projednávané věci zvláštní význam.

3. *K doslovnému výkladu relevantních ustanovení*

34. Jak Komise správně uvádí, způsob, jakým jsou formulována relevantní ustanovení nařízení č. 1186/2009, nemůže vést v žádném případě k závěru, že pro účely uplatnění osvobození od cla stanoveného v článku 3 tohoto nařízení lze mít obvyklé místo pobytu současně v členském státě a ve třetí zemi, vzhledem k tomu, že nejen zmíněný článek 3, nýbrž i články 4, 5, 7, 9, 10 a 11 [22] shodně užívají pojem „obvyklé místo pobytu“ v jednotném čísle. Rád bych dodal, že totéž platí i o všech ostatních článcích nařízení č. 1186/2009, v nichž je tento pojem uveden [23], a to ve všech jazykových zněních tohoto nařízení [24].

35. V tomto ohledu lze rovněž poznamenat, že Komise ve svém původním návrhu, na jehož základě bylo přijato nařízení č. 918/83 [25], stanovila definici pojmu „obvyklé místo pobytu“ [26], která nebyla v konečném znění tohoto nařízení převzata, a vypracovala několik ustanovení odkazujících na tento pojem [27], ve kterých již použila výlučně jednotné číslo.

36. Tyto úvahy gramatické povahy jsou podepřeny aspekty podstatnější povahy. Různé formulace obsažené v článcích 3 až 11 nařízení č. 1186/2009 mě totiž utvrzují v přesvědčení, že není možné, aby se „obvyklé místo pobytu“ fyzické osoby ve smyslu tohoto nařízení nacházelo současně v členském státě a ve třetí zemi pro účely použití těchto článků.

37. Souhlasím především s analýzou provedenou nizozemskou vládou, podle níž ze znění uvedeného článku 3 vyplývá, že nárok na osvobození od cla, jež je v tomto článku stanoven, se týká výlučně případu, kdy je obvyklé místo pobytu *přeneseno* ze třetí země na celní území Unie, a nikoliv situace osoby, která již měla obvyklé místo pobytu v členském státě, a tedy na tomto celním území. Výraz „přenesení“, který normotvůrce použil, totiž předpokládá nezbytně přinejmenším z etymologického hlediska přesun tohoto místa pobytu mezi místem nacházejícím se mimo území Unie a jiným místem nacházejícím se na území Unie. Požadavek takovéhoto přesunu vyplývá i z nadpisu kapitoly, do níž uvedené články 3 až 11 spadají.

38. Tuto analýzu potvrzuje i znění článku 4, neboť je v něm zmíněn majetek, který dotyčná osoba užívala „v *bývalém* obvyklém místě pobytu nejméně šest měsíců přede dnem, ke kterému tato osoba ukončila obvyklý pobyt v *třetí zemi odeslání*“, a který bude užíván i v „*novém* obvyklém místě pobytu“ [28], přičemž podle mého názoru z těchto formulací vyplývá, že ve smyslu tohoto nařízení může v určitém okamžiku existovat pouze jedno „obvyklé místo pobytu“.

22 — Články 6 a 8 v tomto výčtu neuvádím, jelikož vzhledem k tomu, že se týkají určení osobního majetku, na který se vztahuje či nevztahuje osvobození od cla, v nich pojem „obvyklé místo pobytu“ není uveden.

23 — Konkrétně pokud jde o francouzské znění, v článcích 12, 13, 17 a 81 uvedeného nařízení.

24 — Kromě francouzského znění viz zejména znění španělské („residencia normal“), dánské („sædvanlige opholdssted“), německé („gewöhnlichen Wohnsitz“), anglické („normal place of residence“), italské („residenza normale“), nizozemské („normale verblijfplaats“), portugalské („residência habitual“), rumunské („reședința obișnuită“) a švédské („normala bostad“).

25 — Výše uvedený návrh [COM(79) 104 final].

26 — Viz čl. 4 odst. 2 uvedeného návrhu, který je citován v bodě 71 tohoto stanoviska.

27 — Viz články 5, 6, 10 až 12, 14, 16, 17, 20 a 71 výše uvedeného návrhu.

28 — Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

39. Ani z článků 7, 9, 10 a 11, v nichž je tento pojem použit, nikterak nevyplývá, že by bylo možné, aby v témže období existovala dvě obvyklá místa pobytu současně, a to mimo celní území Unie a na tomto území. Tato ustanovení podle mého mínění naopak jasně rozlišují mezi prvotním určením obvyklého místa pobytu dotyčného mimo toto území a jeho následným určením na tomto území.

40. Doslovný výklad ustanovení nařízení č. 1186/2009, která jsou posuzována v projednávané věci, mě tak vede bez dalšího k poskytnutí záporné odpovědi na první část první otázky položené předkládajícím soudem. Ve prospěch tohoto závěru učiněného *prima facie* svědčí i systematika těchto ustanovení a jejich cíl.

4. *Ke kontextuálnímu výkladu relevantních ustanovení*

41. Z výkladu bodů 2 a 3 odůvodnění ve spojení s výkladem článku 1 [29] nařízení č. 1186/2009 vyplývá, že musí být uplatněna zásada společného zdanění přesunů majetku, které – tak jako ve sporu v původním řízení – směřují na území Unie. Pouze výjimečně „s ohledem na zvláštní okolnosti“ [30], a to okolnosti „přesně vymezené“, se může stát, že určitý majetek dovážený do Unie je na základě výše uvedeného nařízení osvobozen od cla.

42. Dotyčné osobě, která o to požádala, je tedy poskytnuto osvobození od cla, za předpokladu, že dotčený dovoz byl uskutečněn v souladu s podmínkami definovanými tímto nařízením. Příznivá opatření přijímaná na základě osvobození od cla se vyznačují tím, že nemají obecný dosah a mají konečnou povahu [31].

43. Osvobození od dovozního cla představuje tedy opatření, jímž lze s konečnou platností zrušit zdanění dováženého majetku a jež sleduje unijním normotvůrcem přesně vymezené cíle, což podle mého mínění znamená, že podmínky uplatnění takovéto odchylky musí být v zásadě vykládány striktně [32]. Tyto podmínky by nicméně neměly být chápány natolik restriktivně, aby hrozilo, že osvobození od cla pozbude svůj užitečný účinek, a to zejména proto, že nárok na toto osvobození závisí na skutečnostech souvisejících se soukromým životem dotyčných osob [33]. Tento závěr platí především pro výklad článku 3 a následujících nařízení č. 1186/2009, které stanoví, že majetek dotyčné osoby může být osvobozen od cla pouze v případě, že došlo ke skutečnému přenesení obvyklého místa pobytu ze třetí země do členského státu.

44. V této souvislosti bych rád připomněl, že jak uvedl v projednávané věci předkládající soud, Soudní dvůr již vyloučil možnost, aby měla osoba dvě obvyklá místa pobytu současně, a to na území dvou různých členských států, avšak učinil tak výlučně pro potřeby použití nařízení č. 1408/71. Pro účely odůvodnění svého rozhodnutí Soudní dvůr uvedl zejména to, že opačné řešení, tj. kumulace několika domicilů, by zbavilo jakéhokoli užitečného účinku ustanovení uvedeného nařízení, která používají

29 — Jak je uvedeno v článku 1 nařízení č. 1186/2009, toto nařízení „stanoví případy, kdy je zboží při propuštění do volného oběhu nebo při vývozu z celního území Společenství na základě určitých [zvláštních] okolností osvobozeno od dovozního nebo vývozního cla a vyňato z působnosti opatření přijatých na základě článku 133 Smlouvy“.

30 — Tato restriktivní formulace byla obsažena i v bývalém článku 184 celního kodexu [viz nařízení Rady (EHS) č. 2913/92 ze dne 12. října 1992, kterým se vydává celní kodex Společenství (Úř. věst. L 302, s. 1)], který představoval právní základ pro zásah normotvůrce Společenství v oblasti osvobození od dovozního či vývozního cla, jež byla zařazena mezi tzv. „výsadní“ operace (hlava VI).

31 — Jak uvádí bod 1 odůvodnění výše uvedeného návrhu [COM(79) 104 final], zmíněné charakteristiky odlišují dotčené osvobození od cla zaprvé od úplného osvobození od cla, neboť toto clo je nadále použitelné na majetek dovážený k jiným účelům, než jakých se týká dané osvobození, nebo na majetek dovážený jinými osobami, a zadruhé od podmíněného osvobození od cla, které je pouze dočasně přijímaným opatřením.

32 — *Per analogiam* viz rozsudek Schoonbroodt (C-247/97, EU:C:1998:586, bod 23 a citovaná judikatura), v němž Soudní dvůr upřesnil, že ustanovení umožňující podmíněné osvobození od cla „musí být vykládána striktně a v souladu se svým zněním, takže je nelze použít nad rámec jejich znění na produkty, které v nich nejsou uvedeny“.

33 — Hospodářský a sociální výbor uvedl v bodě 1.4 svého stanoviska k návrhu nařízení, na jehož základě bylo přijato nařízení č. 918/83 (Úř. věst. 1980, C 72, s. 20), že „[b]y mělo být jasně uvedeno, že se předmět nařízení dotýká životů fyzických osob a rodin a restriktivní přístup by neměl být používán“, přičemž tento výňatek je citován i v rozsudku Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, bod 26).

místo bydliště jako hraniční určovatel pro účely určení použitelné právní úpravy v rámci tohoto právního nástroje [34]. Rovněž tak i možnost mít několik tzv. obvyklých míst pobytu by byla podle mého názoru v rozporu s logikou, kterou se řídí mechanismus osvobození od cla stanovený v článku 3 a následujících nařízení č. 1186/2009.

5. *K teleologickému výkladu relevantních ustanovení*

45. Podle bodu 3 odůvodnění nařízení č. 186/2009, který v podstatě převzal obsah druhého bodu odůvodnění nařízení č. 918/83, je osvobození od cla, které je stanoveno uvedenými akty, odůvodněno skutečností, že nelze zdanit zboží dovážené na území Unie v případech, „kdy zvláštní podmínky při dovozu zboží nevyžadují uplatnění obvyklých opatření na ochranu hospodářství“. Z přípravných prací k nařízení č. 918/83 vyplývá, že se mělo za to, že v případech, kdy nastanou zvláštní okolnosti stanovené tímto nástrojem, jsou „[p]odmínky, za kterých je dováženo zboží, pro které je přiznáno osvobození, [...] takové, že toto zboží nemůže reálně konkurovat podobnému zboží pocházejícímu ze Společenství nebo mít nepříznivý dopad na daňové příjmy státu“ [35].

46. Je pravda, že se může zdát, že možnost mít dvojí obvyklé místo pobytu, jak uvádí předkládající soud, je sama o sobě slučitelná s těmito úvahami, neboť v takovéto situaci se nemusí nutně jevit jako nezbytné uplatnit opatření na ochranu unijního hospodářství. Domnívám se nicméně, že výše uvedený případ, podle něhož by osoba mohla mít tzv. obvyklé místo pobytu v členském státě i ve třetí zemi a v okamžiku ukončení svého pobytu v této třetí zemi by dovezla svůj osobní majetek na území Unie, se týká situace, která neodpovídá uspořádání stanovenému v článku 3 a následujících nařízení č. 1186/2009.

47. Soudní dvůr, který byl požádán o výklad ustanovení obsažených v nařízení č. 918/83, totiž zdůraznil, že „cíle, které unijní [normotvůrce] sledoval při přijetí [tohoto] nařízení[,] […] spočívají jednak v usnadnění usazení v jiném členském státě, jednak v usnadnění práce celních orgánů členských států“ [36]. Zdá se tedy, že když normotvůrce zaváděl společná osvobození od dovozního cla stanovená v tomto nařízení, nejednal jen v zájmu osob, které by musely při svém usazení v členském státě zaplatit clo, ale současně i s cílem usnadnit státním orgánům plnění jejich úkolů spočívajících v kontrole zdanění majetku, který je při této příležitosti dovážen. Všechny tyto úvahy jsou podle mého mínění použitelné i ve vztahu k nařízení č. 1186/2009 vzhledem k tomu, že toto nařízení pouze kodifikovalo ustanovení obsažená zejména v nařízení č. 918/83.

48. S ohledem na okolnost, že v projednávané věci jde o to, zda osoba může mít případně „obvyklé místo pobytu“ ve smyslu nařízení č. 1186/2009 současně v členském státě a ve třetí zemi, se přitom podobně jako Komise domnívám, že situace, kterou Komise označuje jako „úplné obnovení obvyklého místa pobytu v členském státě“, neodpovídá výše uvedenému cíli, který spočívá v usnadnění zřízení nového místa pobytu v členském státě. V případě, kdy osoba opustí jedno ze svých tzv. obvyklých míst pobytu, a sice místo pobytu nacházející se ve třetí zemi, aby nadále žila výlučně na druhém z těchto míst, které *již existuje v členském státě*, nelze hovořit v pravém slova smyslu o skutečném *přenesení obvyklého místa pobytu* na celní území Unie, jak požaduje článek 3 a následující tohoto nařízení.

34 — Rozsudek Wencel (C-589/10, EU:C:2013:303, body 48 a násl.).

35 — Výše uvedené stanovisko Hospodářského a sociálního výboru (bod 1.4). Rovněž tak se v bodě 4 odůvodnění výše uvedeného návrhu [COM(79) 104 final] uvádí, že od cla může být osvobozen dovoz movitého majetku, který užívají osoby chystající se usadit v určité zemi, neboť takovýto dovoz nebrání vnitrostátní výrobě podobného zboží vzhledem k tomu, že se neřídí žádnými úvahami obchodní povahy.

36 — Rozsudek Treimanis (C-487/11, EU:C:2012:556, bod 24). K totožnému určení těchto cílů dospěl i generální advokát M. Poiares Maduro ve svém stanovisku předneseném ve věci Feron (C-170/03, EU:C:2004:312, bod 74), které odkazuje na stanovisko generálního advokáta A. Saggia přednesené ve věci Heinonen (C-394/97, EU:C:1999:10, bod 16).

49. Také z mezinárodních předpisů, jež patřily mezi zdroje, z nichž unijní normotvůrce čerpal inspiraci [37], vyplývá, že skutečností, která má zásadní význam pro odůvodnění osvobození od dovozního cla za takových okolností, jaké jsou popsány v uvedeném článku 3, je to, že majetek je fyzickou osobou dovážen v kontextu přenesení místa, na němž tato osoba převážně žije a které je – v závislosti na jednotlivých zdrojích – označováno jako domicil nebo obvyklé místo pobytu, ze země, z níž je tento majetek vyvážen, do země dovozu [38].

50. Jsem tedy toho názoru, že je na první část první předběžné otázky třeba odpovědět tak, že nařízení č. 1186/2009 musí být vykládáno v tom smyslu, že je vyloučeno, aby fyzická osoba měla obvyklé místo pobytu současně v členském státě a ve třetí zemi, zejména pro účely uplatnění osvobození od cla stanoveného v článku 3 tohoto nařízení.

6. *Ke druhé části první předběžné otázky*

51. S ohledem na to, že na první část první otázky doporučuji odpovědět záporně, mám za to, že není namístě odpovídat na druhou část této otázky, která se týká případného použití uvedeného článku 3 na osobní majetek dovezený do Unie v okamžiku, kdy dotyčná osoba opouští jedno ze svých tzv. obvyklých míst pobytu, a sice místo nacházející se ve třetí zemi, neboť tuto posledně jmenovanou otázku předkládající soud položil pouze podpůrně v případě, že by bylo možné mít dvě „obvyklá místa pobytu“ ve smyslu tohoto nařízení.

52. V této souvislosti trvám na skutečnosti, že uvedenou možnost považuji za neslučitelnou se zásadním kritériem stanoveným ve zmíněném článku 3, podle něhož se musí jednat o případ „fyzických osob [žádajících o uplatnění dotyčného osvobození od cla] [...] při *přenesení jejich obvyklého místa pobytu na celní území Společenství*“ [39]. Z tohoto znění totiž podle mého vyplývá, že musí nutně dojít ke změně jediného místa pobytu, a to ze třetí země do členského státu. Takováto situace se přitom liší od toho, co by nastalo v případě, jímž se zabývá předkládající soud a v němž by bylo umožněno, aby osoba opustila obvyklé místo pobytu nacházející se ve třetí zemi, aby se v budoucnu usadila výlučně ve svém předpokládaném druhém obvyklém místě pobytu, které se již nachází v členském státě [40]. Vzhledem k tomu, že uvedené kritérium nebylo v plném rozsahu splněno, tato osoba nemůže uplatnit nárok na osvobození od cla zavedený tímto článkem.

B – *Ke kritériím, jež umožňují určit obvyklé místo pobytu fyzické osoby ve smyslu nařízení č. 1186/2009*

1. *Úvodní poznámky*

53. Druhá předběžná otázka byla položena pro případ, že Soudní dvůr –jak navrhuji – vyloží ustanovení nařízení č. 1186/2009 v tom smyslu, že vylučují možnost, aby měla fyzická osoba dvě obvyklá místa pobytu ve smyslu těchto ustanovení.

37 — Viz body 5 a 7 odůvodnění výše uvedeného návrhu [COM(79) 104 final], jakož i čtvrtý bod odůvodnění nařízení č. 918/83, jehož obsah převzal bod 5 odůvodnění nařízení č. 1186/2009.

38 — Jak je uvedeno v doporučení Rady pro celní spolupráci (nyní Světová celní organizace) ze dne 5. prosince 1962 o uplatňování osvobození od cla v případě movitého majetku dováženého při příležitosti přenesení domicilu (dokument je dostupný na následující internetové adrese: http://www.wcoomd.org/fr/about-us/legal-instruments/recommendations/~/media/5E6130F9EAA54352A7710C2CA72ABA2B.ashx), byl tento dokument přijat s cílem „usnadnění *přenesení domicilu fyzických osob z jedné země do druhé*“, přičemž doporučuje, aby „byl umožněn dovoz movitého majetku fyzickou osobou s *osvobozením* od dovozních cel a poplatků, bez dovozních zákazů či omezení hospodářské povahy, pokud jej tato fyzická osoba dováží *při příležitosti přenesení svého domicilu do země dovozu*“ (kurziva provedena autorem tohoto stanoviska).

39 — Kurziva provedena autorem tohoto stanoviska.

40 — Nizozemská vláda vychází z téže logiky, když podpůrně tvrdí, že pokud Soudní dvůr dospěje k závěru, že článek 3 nařízení č. 1186/2009 umožňuje mít obvyklé místo pobytu současně v členském státě a ve třetí zemi, neznamená to, že dotyčná osoba má nárok na osvobození od cla, které je v tomto článku stanoveno, přičemž tvrdí, že v takovémto případě by obvyklé místo pobytu nacházející se ve třetí zemi bylo *opuštěno* – a nikoliv přeneseno na celní území Unie – a dále by obvyklé místo pobytu nacházející se v členském státě bylo *zachováno* – a nikoliv v daném státě zřízeno.

54. Předkládající soud se s ohledem na rozhodnutí, které bylo před ním napadeno, a na návrhová žádání, jež vznesl X ve svém kasačním opravném prostředku, táže na kritéria, která je pro účely použití tohoto nařízení stanovit k určení, v jaké zemi má dotyčná osoba své obvyklé místo pobytu za takových okolností, jaké nastaly ve sporu v původním řízení, tj. pokud má dotyčná osoba během určitého období v třetí zemi jak osobní, tak pracovní vazby a v členském státě má pouze osobní vazby. Touto otázkou tak v podstatě žádá Soudní dvůr, aby definoval pojem „obvyklé místo pobytu“ ve smyslu nařízení č. 1186/2009, a zejména aby upřesnil, jaká kritéria posouzení musí převážit v případě, že jsou hraniční určovatele rozptýlené.

55. Pro účely odůvodnění své otázky předkládající soud uvádí, že analýzu pojmu „obvyklé bydliště“ již Soudní dvůr provedl v rámci výkladu výše uvedených směrnic 83/182 a 83/183, jež se týkají osvobození od daní, a nikoli osvobození od cla. Klade si otázku, zda a do jaké míry jsou kritéria týkající se definice pojmu „obvyklé bydliště“, která jsou v těchto dvou směrnicích obsažena především v souvislosti s vážením osobních a pracovních vazeb, jakož i související rozsudky Soudního dvora [41] relevantní pro účely určení místa obvyklého pobytu ve smyslu nařízení č. 1186/2009. Své pochybnosti vysvětluje tím, že cíl těchto směrnic je odlišný od cíle sledovaného zmíněným nařízením, přičemž uvádí, že spor v původním řízení se od sporů, jež vedly k věcem, o nichž Soudní dvůr rozhodl předtím, liší tím, že v projednávaném případě má dotyčná osoba pracovní vazby pouze ve třetí zemi, avšak v dotyčném členském státě nikoliv [42].

56. X je toho názoru, že odpověď na druhou předběžnou otázku by se skutečně měla řídit logikou rozsudků, v nichž Soudní dvůr vyložil pojem „obvyklé bydliště“ ve smyslu směrnic 83/182 a 83/183, neboť nařízení č. 1186/2009 je součástí téhož kontextu a sleduje téměř stejný cíl jako tyto směrnice, neboť článek 3 tohoto nařízení se rovněž týká oběhu osobního majetku určeného jednotlivcům. Rovněž tak i nizozemská vláda se domnívá, že na základě analogie s uvedenými rozsudky by měly být upřednostněny osobní vazby a že přísluší vnitrostátnímu soudu, aby určil, na kterém místě pobytu tyto vazby převládají, a to na základě skutkových okolností, z nichž sestaví demonstrativní výčet podle této judikatury [43].

57. Komise se naproti tomu domnívá, že definice pojmu „obvyklé bydliště“, jak je uvedena ve směrnicích 83/182 a 83/183 a jak ji vyložil Soudní dvůr, není v projednávané věci použitelná. Navrhuje, aby byl uvedený pojem definován ve smyslu tohoto nařízení takovým způsobem, že odpovídá „v zásadě místu, na němž dotyčná osoba skutečně pobývá po větší část roku“. Okolnost, že dotyčná osoba soustředila své hlavní osobní vazby do členského státu, by měla být zohledněna jen podpůrně pouze v případě, že by nebylo zcela jasné, zda toto posledně jmenované místo odpovídá třetímu státu.

58. Mám za to, že pojem „obvyklé místo pobytu“ musí být pro účely použití nařízení č. 1186/2009 považován za autonomní pojem, a to nejen ve vztahu k právu členských států [44], ale i ve vztahu k definicím tohoto pojmu nebo obdobných pojmů, které jsou uvedeny v jiných aktech unijního práva a které jsou upřesněny v judikatuře Soudního dvora.

41 — Tento soud odkazuje na rozsudky Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160); Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407) a Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251).

42 — Předkládající soud v této souvislosti cituje rozsudek Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, body 52 a 53), avšak uvádí, že nařízení č. 1186/2009 neobsahuje žádné ustanovení srovnatelné s čl. 7 odst. 1 druhým pododstavcem směrnice 83/182, podle něhož musí být za určitých okolností považovány za rozhodující osobní vazby, přičemž má za to, že takovéto okolnosti ostatně v projednávané věci nenastaly.

43 — Tato vláda odkazuje na bod 55 rozsudku Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407), z něhož vyvozuje, že soud by měl vzít v úvahu „zejména fyzickou přítomnost této osoby, členů její rodiny, místo k bydlení, které má k dispozici, místo skutečné školní docházky dětí, místo výkonu pracovní činnosti, umístění majetkových zájmů, místo administrativní vazby s veřejnoprávními orgány a orgány sociální péče, neboť tyto skutečnosti vyjadřují vůli této osoby přiznat místu vazby určitou stabilitu z důvodu nepřetržitosti vyplývající z navyklého způsobu života a běžných společenských a pracovních vztahů“. Dodává, že kromě toho je třeba zohlednit „takové údaje, jako je země, v níž bude vyplácen důchod, země, v níž je usazen zaměstnavatel, a země, v níž bylo uzavřeno nemocenské pojištění“.

44 — Viz body 31 a násl. tohoto stanoviska.

2. *K případnému výkladu pojmu „obvyklé místo pobytu“ ve světle jiných aktů unijního práva*

59. Směrnice 83/182 i směrnice 83/183, jež byly přijaty v oblasti osvobození od daně, na rozdíl od nařízení č. 1186/2009 výslovně uvádějí, co se rozumí pojmem „obvyklé bydliště“, a sice v čl. 7 odst. 1 směrnice 83/182 a v čl. 6 odst. 1 směrnice 83/183[45]. Rád bych zdůraznil, že tyto údaje poskytl normotvůrce výlučně „pro účely použití“ těchto směrnic, a nikoliv v obecném smyslu unijního práva[46]. Komise správně uvádí, že pokud by měl normotvůrce v úmyslu použít tutéž definici i pro účely použití nařízení č. 1186/2009, učinil by to, a to tím spíše, že nařízení č. 918/83, jež bylo posledně jmenovaným nařízením kodifikováno, bylo přijato téhož dne jako obě výše uvedené směrnice.

60. Je třeba uvést, že pojem „obvyklé bydliště“ je definován nejen ve směrnicích 83/182 a 83/183, na něž odkazuje předkládající soud, ale ve zcela totožném znění i ve směrnicích, jež byly přijaty v pozdější době v oblasti vydávání a správy řidičských průkazů[47]. Soudní dvůr upřesnil, že splnění podmínky obvyklého bydliště, kterou stanoví posledně jmenované směrnice, představuje základní prvek systému, který tyto směrnice zavedly za účelem boje proti zneužívání spojenému s tzv. „turistikou za řidičskými průkazy“, jakož i za účelem usnadnění kontrol[48]. Zdá se tedy, že měl-li normotvůrce v úmyslu, aby byla stejná definice zmíněného pojmu, jaká je uvedena ve směrnicích 83/182 a 83/183, použita v určité oblasti, včetně jiné oblasti než je daňová oblast, učinil tak výslovně.

61. V každém případě platí, že určitá upřesnění týkající se definicí uvedených ve směrnicích poskytl Soudní dvůr pouze v souvislosti s působností směrnic 83/182 a 83/183. Zejména uvedl, že ve smyslu obou těchto směrnic „[z]a obvyklé bydliště musí být považováno místo, kde dotyčná osoba soustředila trvale své zájmy“, že „[k]ritérium trvalosti se váže na podmínku, že dotyčná osoba musí žít obvykle na dotyčném místě po dobu alespoň 185 dní v kalendářním roce“ a že při určení obvyklého místa pobytu je třeba přihlédnout nejen „ke všem relevantním skutečnostem“, ale i k cíli sledovanému dotčenou směrnicí[49].

62. Z preambule směrnic 83/182 a 83/183 přitom vyplývá, že hlavním cílem těchto směrnic je podporovat výkon volného pohybu jednotlivců uvnitř Unie odstraněním daňových překážek při dovozu osobního majetku nacházejícího se v jiném členském státě do členského státu[50]. Tento cíl se neshoduje s cíli sledovanými nařízením č. 1186/2009[51], neboť toto nařízení se týká oběhu majetku nikoliv mezi členskými státy, nýbrž mezi členským státem a třetí zemí, což – jak správně uvedl předkládající soud – představuje jedinou situaci, v níž lze za běžných okolností použít opatření na ochranu unijního hospodářství, jež odůvodňují uplatnění cla[52].

45 — Znění těchto ustanovení je uvedeno v bodech 16 a 17 tohoto stanoviska.

46 — Z nadpisu uvedených článků („Obecná pravidla pro určování bydliště“) i z přípravných prací k těmto směrnicím [v souvislosti se směrnicí 83/183 viz zejména článek 8 návrhu Komise, COM(1975) 528 final (Úř. věst. 1975, C 267, s. 11)] podle mého názoru vyplývá, že definice tohoto pojmu byly vloženy především proto, aby doplnily výčet obsažený v odstavci 2 zmíněných článků, v němž jsou uvedeny přípustné důkazy, jimiž mohou dotyčné osoby prokázat, kde se nachází místo jejich pobytu.

47 — Pojem „obvyklé bydliště“ byl opakovaně použit již v první směrnici Rady 80/1263/EHS ze dne 4. prosince 1980 o zavedení řidičského průkazu Společenství (Úř. věst. L 375, s. 1), avšak nebyl v ní definován. Tento nedostatek napravil článek 9 směrnice Rady 91/439/EHS ze dne 29. července 1991 o řidičských průkazech (Úř. věst. L 237, s. 1; Zvl. vyd. 07/01, s. 317). Definice, kterou obsahoval, byla převzata i v článku 12 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/126/ES ze dne 20. prosince 2006 (Úř. věst. L 403, s. 18), která tuto předchozí směrnici zrušila.

48 — Viz zejména rozsudky Grasser (C-184/10, EU:C:2011:324, bod 27); Hofmann (C-419/10, EU:C:2012:240, body 70 a 76), jakož i Nīmanis (C-664/13, EU:C:2015:417, body 36 a násl.).

49 — Co se týče směrnice 83/182, viz rozsudky Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160, body 17 a násl.), jakož i Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, body 51 a násl.), a co se týče směrnice 83/183, viz rozsudek Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, body 54 a násl.).

50 — Viz rozsudky Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160, bod 13); Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, bod 58), jakož i Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, bod 53).

51 — Viz body 45 a násl. tohoto stanoviska.

52 — Viz body 2 a 3 odůvodnění nařízení č. 1186/2009.

63. Dalším důvodem, proč se domnívám, že pojetí obvyklého bydliště ve smyslu uvedených směrnic může být použito na výklad nařízení č. 1186/2009 nanejvýš jako podpůrný zdroj inspirace, je okolnost, že právní oblasti, jichž se tyto dvě kategorie aktů týkají, jsou, přestože je spojuje několik styčných bodů, odlišné. Je pravda, že společným rysem osvobození od daní a osvobození od cla je, že jejich cílem je osvobodit určitý majetek od veškerého zdanění, a že legislativní práce vyjadřují snahu zlepšit souvztažnost mezi ustanoveními použitelnými v daňové oblasti a ustanovením použitelnými v oblasti celní [53]. Přesto však není možné, aby byly tyto dvě kategorie osvobození považovány za zcela rovnocenné, zejména proto, že v celní oblasti se otázka případného uplatnění osvobození týká již ze své podstaty pouze majetku pocházejícího ze třetí země, ale také proto, že v obou těchto kategoriích existují odlišné způsoby zásahu i odlišné účinky [54].

64. A konečně bych rád zdůraznil, že pokud by byla veškerá kritéria týkající se určení obvyklého bydliště, jež vyplývají ze směrnic 83/182 a 83/183 a ze související judikatury, použitelná pro účely použití nařízení č. 1186/2009, mohl by být narušen užitečný účinek článku 3 a následujících tohoto nařízení, neboť by v praxi mohlo dojít k tomu, že by přístup k osvobození od cla, které zavádějí tato ustanovení především v zájmu občanů Unie, byl mnohem obtížnější, než si přál normotvůrce [55].

65. Z výše uvedených úvah vyplývá podle mého názoru zaprvé to, že zvláštní pravidlo, podle něhož by v případě, že nelze určit, na kterém místě dotyčná osoba soustředila trvale své zájmy, mělo mít přednost místo, k němuž má dotyčná osoba osobní vazby, je – jak uvádějí relevantní ustanovení směrnic 83/182 a 83/183 – rozhodující, pouze pokud dotyčná osoba žila „střídavě na různých místech nacházejících se ve dvou nebo více členských státech“ [56]. Podobně jako Komise se totiž domnívám, že toto řešení zvolené normotvůrcem se uplatní v případě, že je zapotřebí určit, který z různých dotčených členských států je oprávněn vybírat daň z dotčeného majetku, tj. pro účely rozdělení daňové pravomoci v rámci Unie, ale neuplatní se v případě, že dotyčná osoba žila střídavě v členském státě a ve třetí zemi.

66. Zadruhé referenční období uvedené ve směrnicích 83/182 a 83/183, v nichž se stanoví, že za obvyklé bydliště je v zásadě považováno místo, na němž dotyčná osoba žije „po dobu alespoň 185 dní v kalendářním roce“, tj. více než polovinu každého posuzovaného roku, podle mého názoru není vhodné pro oblast osvobození od cla. Svůj návrh ještě upřesním níže [57], avšak již v tomto stadiu bych rád uvedl, že ačkoli lze kritérium týkající se poměru času, který tráví určitá osoba v určité zemi, považovat za relevantní, periodicita související s kalendářním rokem naproti tomu není ve vztahu k otázce případného osvobození od cla zcela adekvátní.

67. Domnívám se tedy, že prvky týkající se pojmu „obvyklé bydliště“, které jsou obsaženy ve výše uvedených směrnicích vyložených Soudním dvorem, nejsou samy o sobě a dokonce ani *per analogiam* použitelné v projednávané věci, a to vzhledem k rozdílům týkajícím se znění, cílů i působnosti, existujícím mezi nařízením č. 1186/2009 a uvedenými směrnicemi.

53 — Viz výše uvedené stanovisko Hospodářského a sociálního výboru (bod 1.8); odůvodnění návrhu Komise [COM(2007) 614 final, s. 2 a 3], na jehož základě bylo přijato nařízení Rady (ES) č. 274/2008 ze dne 17. března 2008 (Úř. věst. L 85, s. 1), kterým bylo změněno nařízení č. 918/83 a které bylo kodifikováno nařízením č. 1186/2009; Georgopoulos, T., „La franchise douanière – Le droit douanier communautaire entre cohérence et flexibilité“, *R. A. E.*, 2005, č. 4, s. 608.

54 — Viz Berr, C. J., a Trémeau, H., *Le droit douanier communautaire et national*, Economica, Paříž, 2006, bod 157, jakož i Soulard, Ch., „Union douanière – Taxation des marchandises“, *Jurisclasseur Europe*, svazek 504, 2007, bod 124.

55 — Bylo správně poukázáno na to, že „[v]zhledem k tomu, že volný pohyb evropských občanů […] patří mezi hlavní zásady práva Společenství, bylo by absurdní, kdyby tito občané museli čelit příliš rigidnímu celnímu režimu v okamžiku, kdy se vracejí do Evropské unie nebo kdy se v ní (poprvé) usazují. Přestože nařízení č. 918/83 nezavádí žádné zvláštní osvobození ve prospěch evropských státních příslušníků, tato osvobození [související s okolnostmi soukromého života] jsou určena zejména jim“ (viz Georgopoulos, T., citované dílo, s. 607). Viz rovněž bod 77 tohoto stanoviska.

56 — Jak je uvedeno v čl. 7 odst. 1 druhém pododstavci směrnice 83/182 a v čl. 6 odst. 1 druhém pododstavci směrnice 83/183, „[z]a obvyklé bydliště osoby, kterou pracovní vazby poutají k jinému místu než vazby osobní a která proto žije střídavě na různých místech nacházejících se ve dvou nebo více členských státech, se [...] považuje místo, k němuž má osobní vazby“.

57 — Viz body 74 a násl. tohoto stanoviska.

68. Pro úplnost bych rád ještě dodal, že Soudní dvůr podal rovněž výklad pojmů blízkých pojmu „obvyklé místo pobytu“, jež jsou používány v různých oblastech unijního práva. Stručně se zmíním především o rozsudcích týkajících se pojmů „bydliště“ a „obvykle“ ve smyslu nařízení č. 1408/71[58], jakož i pojmu „obvyklé bydliště“, který je obsažen zejména v nařízení známém jako Brusel IIa[59], v němž však není definován[60].

69. Z této judikatury vyplývá, že pokud se použijí takové faktory určení místa, bývá zpravidla uplatňován také požadavek týkající se trvalé povahy pobytu, z níž lze vyvodit existenci úzkých vazeb k dané zemi, a také to, že Soudní dvůr uvedl výčet kritérií pro posouzení pouze pro účely použití příslušných nařízení. Vzhledem k tomu, že unijní normotvůrce zavedl zmíněné faktory proto, aby mohl určitou přeshraniční situaci spojit s konkrétním členským státem, a to v prvně jmenovaném případě na základě použitelného práva a ve druhém na základě soudní příslušnosti, dotčené rozsudky jsou stejně jako rozsudky týkající se směrnic 83/182 a 83/183 součástí jiného kontextu, než do jakého patří projednávaná věc, která se týká otázky, zda má být podle unijního práva zdaněn majetek pocházející ze třetí země, či nikoli.

70. Domnívám se tedy, že je třeba podat definici pojmu „obvyklé místo pobytu“, která bude konkrétně přizpůsobena ustanovením obsaženým v nařízení č. 1186/2009, jejichž výklad je požadován.

3. *K definici pojmu „obvyklé místo pobytu“ pro účely nařízení č. 1186/2009*

71. Předesílám, že Komise si ve svém původním návrhu týkajícím se budoucí podoby nařízení č. 918/83[61] přála definovat pojem „obvyklé místo pobytu“ pro účely použití tohoto návrhu nařízení, a to v článku 4, jehož obsah se podobá obsahu článku 3 nařízení č. 1186/2009. Definice tohoto pojmu, která nebyla v konečném znění nařízení č. 918/83 zachována, zněla následovně: „místo, na němž se osoba obvykle zdržuje, tj. místo, na němž během určitého období souvisle pobývá kvůli svým osobním a pracovním vazbám, z nichž vyplývá úzké spojení mezi dotyčnou osobou a místem, kde žije“.

72. V projednávané věci je Komise toho názoru, že na druhou předběžnou otázku by mělo být odpovězeno tak, že „[p]ro účely použití článku 3 nařízení č. 1186/2009 odpovídá obvyklé místo pobytu v zásadě místu, na němž dotyčná osoba skutečně pobývá po větší část roku“. Incidenčně navrhuje uplatnění podpůrné metody v případech, kdy má dotyčná osoba hlavní osobní vazby ve členském státě.

73. Mám za to, že odpověď na tuto otázku musí zahrnovat definici pojmu „obvyklé místo pobytu“ ve smyslu nařízení č. 1186/2009, která bude platit nejen ve vztahu k článku 3 tohoto nařízení, ale ve vztahu ke všem ustanovením tohoto nařízení, v nichž je tento pojem použit jakožto kritérium[62].

58 — K pojmu „bydliště“, který je definován v čl. 1 písm. h) nařízení č. 1408/71, viz rozsudek Swaddling (C-90/97, EU:C:1999:96, body 29 a 30), a k pojmu zaměstnání vykonávaného „obvykle“ v členském státě, který je uveden zejména v článku 14 a následujících tohoto nařízení, viz rozsudek Banks a další (C-178/97, EU:C:2000:169, body 25 a násl.).

59 — Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243), v němž se stanoví, že obvyklé bydliště manželů i obvyklé bydliště dítěte jsou základem mnohých pravidel týkajících se určení soudní příslušnosti.

60 — K pojmu „obvyklé bydliště“ dítěte ve smyslu nařízení Brusel IIa viz zejména rozsudky A (C-523/07, EU:C:2009:225, body 37 a násl.) a Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 44 a násl.).

61 — Výše uvedený návrh [COM (79) 104 final].

62 — Viz bod 28 tohoto stanoviska.

74. Kromě toho zastávám názor, že má-li být určeno, zda má fyzická osoba „obvyklé místo pobytu“ ve třetí zemi, musí být zaveden požadavek týkající se dostatečné doby přítomnosti [63] a rovněž musí být přijato kritérium týkající se proporce (či poměru), jak navrhuje Komise. Domnívám se, že pokud dotyčná osoba nežila výlučně v dané zemi, je nutné, aby v ní během předmětného období žila alespoň po většinu času. Výhodou tohoto časového kritéria, které je objektivní a matematicky přesné, je to, že nevyžaduje žádné vážení jednotlivých skutkových okolností vyplývající často ze subjektivních úvah s tím, že sestavení podrobného výčtu těchto prvků – které je navrhováno nizozemskou vládou – může být v praxi nesnadné a případně irelevantní a také vážení těchto prvků v každém konkrétním případě zvlášť může pro vnitrostátní soudy představovat velmi náročný úkol.

75. Naproti tomu se nedomnívám, že jediným referenčním obdobím by měl být „rok“, neboť kalendářní rok představuje podle mého názoru určitý orientační mezník, který lze zajisté považovat za významný v daňové oblasti, v níž bývá zpravidla používán pro vymezení účetního či zdaňovacího období, avšak nelze se již domnívat, že je přímo uzpůsoben i pro oblast celních poplatků, zvláště pak pro účely určení, zda má daná osoba nárok na osvobození od cla. Mám za to, že by bylo nelogické připustit, aby se určení země, v níž se nachází „obvyklé místo pobytu“ osoby ve smyslu nařízení č. 1186/2009, měnilo podle jednotlivých let nebo aby dokonce záviselo na ročním průměru. Za rozhodující v této souvislosti považuji celkovou dobu, kterou tato osoba strávila ve třetí zemi před tím, než dovezla svůj osobní majetek na celní území Unie. Konkrétní výsledek by se přitom mohl výrazně lišit podle toho, zda by bylo obvyklé místo pobytu této osoby určeno na základě úvah vycházejících z roční analýzy nebo s přihlédnutím k celému relevantnímu období [64].

76. Kromě toho zastávám názor, že není vhodné, a dokonce ani nutné, aby byla poskytnuta určitá definice a podpůrně navrženo jiné řešení, zejména pak v situaci, kdy lze jen stěží určit, ve které zemi dotyčná osoba strávila větší část posuzovaného období.

77. Možnost zavést alternativní kritérium, které nemá žádný základ vyplývající z nařízení č. 1186/2009 a které vychází z okolnosti, že dotyčná osoba má hlavní osobní vazby v členském státě, má totiž určitou nevýhodu, neboť může vést k opačnému výsledku, než jakého by bylo dosaženo při použití mnou doporučovaného časového kritéria. Takováto situace by nastala i v projednávaném případě [65]. Uplatnění zmíněného kritéria by navíc vedlo k tomu, že osvobození stanovené v článku 3 a následujících tohoto nařízení by do značné míry pozbylo užitečného účinku, neboť občané Unie, kteří trvale žijí z důvodu svého zaměstnání ve třetí zemi a jejichž rodinní příslušníci zůstali v členském státě, z něhož pocházejí, by v mnoha případech neměli možnost tohoto výhodného nástroje využít.

78. Zavedení podpůrného kritéria je ostatně podle mého názoru neodůvodněné s ohledem na obvyklá pravidla, jejichž cílem je dosáhnout vzájemného skloubení jednotlivých zásad a příslušných výjimek a dále zajištění důkazů. Je totiž jednoznačně věcí osoby žádající o odchylku ze zásady zdanění, která odpovídá osvobození od cla [66], aby prokázala veškeré skutkové okolnosti, jichž se v tomto smyslu dovolává [67]. Kromě toho náleží vnitrostátnímu soudu, aby kritéria určená Soudním dvorem uplatnil

63 — Rovněž tak výše uvedené doporučení Rady pro celní spolupráci stanovilo, že pro účely uplatňování osvobození od cla v případě movitého majetku dováženého při příležitosti přenesení domicilu „v případě osoby vracející se do země dovozu *musí být délka pobytu v zahraničí považována za dostatečnou*“ (kurziva provedena autorem tohoto stanoviska).

64 — Pokud by například během pětiletého období daná osoba žila v prvních čtyřech letech déle ve třetí zemi, avšak v posledním roce déle v členském státě, při použití roční analýzy by bylo možné tvrdit, že obvyklé místo pobytu této osoby se s ohledem na tento poslední rok nachází na území Unie, takže by neměla nárok na osvobození od cla, přestože většinu výše uvedeného období strávila mimo toto území.

65 — V případě X je nesporné, že sporné období trvalo od 1. března 2008 do 1. srpna 2011 a že dotyčný strávil mimo území Kataru jen 281 dnů z výše uvedených tří a půl let, tj. jen necelý jeden rok. Pobýval tedy převážně v této třetí zemi, v níž se podle mého mínění také nachází jeho „obvyklé místo pobytu“. Pokud by naopak bylo přihlédnuto k tomu, v jakém místě má dotyčný převažující osobní vazby, za místo jeho obvyklého pobytu by bylo označeno Nizozemsko.

66 — Viz body 41 a násl. tohoto stanoviska.

67 — Článek 126 nařízení č. 1186/2009 výslovně stanoví, že „[s]tanoví-li toto nařízení, že zboží je osvobozeno od cla, jsou-li dodrženy určité podmínky, musí dotčená osoba příslušným orgánům uspokojivě prokázat, že tyto podmínky byly splněny“.

s ohledem na skutkové okolnosti sporu, o němž rozhoduje, a aby případně zamítl žádost o osvobození od cla, pokud přetrvávají pochybnosti ohledně toho, zda se obvyklé místo pobytu dané osoby skutečně nachází ve třetí zemi. Okolnost, že dotyčná osoba musí prokázat, že má na toto osvobození nárok, umožňuje zejména omezit možnost zneužití tohoto celního zvýhodnění.

79. V této souvislosti bych rád uvedl, že jak zdůraznila Komise, případné riziko zneužití systému osvobození od cla stanoveného v článku 3 nařízení č. 1186/2009, které by mohlo vyplývat zejména z příliš širokého chápání pojmu „obvyklé místo pobytu“, je v zásadě omezeno několika kumulativními podmínkami zavedenými v článcích 4 až 11 tohoto nařízení. Vzhledem k tomu, že tyto podmínky dostatečně vymezují možnost využít tohoto systému, nepovažuji za nutné, aby byly doplněny další požadavky, jako jsou ty, které navrhuje nizozemská vláda.

80. A konečně bych rád zdůraznil, že vzhledem k tomu, že se normotvůrce vědomě rozhodl pro jednoduché řešení, když v nařízení č. 918/83 ani následně v nařízení č. 1186/2009 neuvedl žádnou přesnou definici pojmu „obvyklé místo pobytu“, považuji za zásadní, aby definice tohoto pojmu, která bude podána v rámci výkladu požadovaného v projednávané věci, nebyla příliš složitá.

81. Navrhuji tedy, aby bylo na druhou otázku odpovězeno tak, že pro účely určení obvyklého místa pobytu fyzické osoby ve smyslu nařízení č. 1186/2009 přísluší vnitrostátnímu soudu rozhodujícímu ve sporu v původním řízení, aby přihlédl ke všem skutkovým okolnostem umožňujícím určit místo, na němž tato osoba konkrétně pobývala po větší část relevantního období, tj. období, během něhož dotyčná osoba částečně pobývala v jedné či několika třetích zemích.

V – **Závěry**

82. S ohledem na předcházející úvahy navrhuji, aby Soudní dvůr na předběžné otázky položené Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska) odpověděl následovně:

„1) Ustanovení nařízení Rady (ES) č. 1186/2009 ze dne 16. listopadu 2009 o systému Společenství pro osvobození od cla musí být vykládána v tom smyslu, že je vyloučeno, aby fyzická osoba měla ‚obvyklé místo pobytu‘ současně v členském státě a ve třetí zemi, zejména pro účely uplatnění osvobození od dovozního cla stanoveného v článku 3 tohoto nařízení.

2) V tomtéž rámci musí být ‚obvyklé místo pobytu‘ fyzické osoby určeno s přihlédnutím ke všem skutkovým okolnostem umožňujícím určit místo, na němž tato osoba konkrétně pobývala po větší část relevantního období.“